

8. Національна програма екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води. – К. – 1997. – 27 с.
9. Развитие биологии на Украине. – К.: Наук. думка, 1985. – Т. 2. – 455 с.

УДК 639.3 : 334.73 : (477)

ФЕРМЕРСЬКЕ РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ

Н.О.ГОРАЙ – Інститут рибного господарства УААН

Україна має значний ресурсний потенціал для вирощування товарної ставової риби в фермерських господарствах як перспективної форми організації виробництва. Досить відзначити, що тільки в сільській місцевості України є понад 20 тис. дрібних ставів та водойм, де можна з успіхом вирощувати рибу.

Згідно з чинним законодавством, селянське (фермерське) господарство є формою підприємництва громадян України, які виявили бажання виробляти сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією.

Фермери самостійно визначають виробничий напрям свого господарства, виходячи зі своїх матеріальних і фінансових можливостей. Фермеру, який вирішив зайнятися вирощуванням риби, необхідно знати біологію риб, особливості гідрохімії та гідробіології водойми, технологію вирощування та переробки риби, мати відповідний обсяг знань з економіки, маркетингу й виробничої практики [1,2].

Рибництво – одна з найперспективніших галузей фермерства, оскільки воно не обмежується дефіцитом водних площ: на Україні достатньо водойм комплексного призначення, придатних для вирощування риби. Тим більше, що і без штучних кормів за оптимальної полікультури її можна одержувати до 1 т/га ставу. За інтенсифікації вирощування товарної риби гектар ставу стає рівноцінний гектару ріллі, на якій вирощують сільськогосподарські культури: пшеницю, цукрові буряки та інші [1].

Матеріали і методика. Ефективність вирощування товарної риби в фермерських господарствах вивчалась із застосуванням загальноприйнятих методів дослідження на базі окремих фермерів.

Результати досліджень. В Україні близько 200 тис. га водойм непридатних для вирощування риби на промисловій основі. Ці водойми використовуються для напування худоби та зрошення, а незадіяні – для отримання будь-якої продукції. Проте, на таких водоймах можна отримувати значні прибутки, якщо використовувати їх для вирощування товарної риби (табл.1).

Таблиця 1 – Витрати на гектар вирощування, 2000 рік [1]

Показники	Риба	Цукрові буряки	Пшениця
Витрати на 1 га, грн.	2338	2000	350
Прибуток на 1 га, грн.	1604	1200	124
Рентабельність, %	69	60	35

Порівнюючи витрати та прибутки з 1 га вирощування риби, цукрових буряків та пшениці, можна зробити такий висновок, що рибицтво є перспективним. Витрати на вирощування риби невеликі, а прибутки можна отримувати значні за умови інтенсивної технології вирощування.

У результаті реформування в Україні створено багато селянських (фермерських) господарств, які займаються вирощуванням товарної риби. Кращими на Львівщині є фермерські господарства “Короп” та “Аква”.

Згідно з Законом “Про селянське (фермерське) господарство”, в 1992 році у Львівській області (Жовківському районі) Балущаком Андрієм Леонтійовичем було створено селянське (фермерське) господарство “Аква”, який взяв в оренду 40 га ставів строком на 10 років. Нині фермерське господарство очолює Балущак Богдана Богданівна. Фермерське господарство “Аква” займається вирощуванням товарної риби за трилітнім циклом. У 2002 році продовжено на 5 років оренду ставів, за яку господарство щорічно сплачує 6 тис. грн. (150 грн. за 1 га ставу); за воду в 2001 році було сплачено 5,1 тис. грн., а за землю під водоймами – 2,5 тис. грн.

У 2002 році фермерське господарство перейшло на єдиний фіксований податок, що значно спрощує систему відрахувань із різних платежів. Господарство займається вирощуванням лускатого коропа за трирічним циклом, впроваджуючи полікультуру з білим амуром до (14,6 %).

При вирощуванні рослиноїдних риб майже всі фермери на Львівщині, які займаються рибицтвом, зустрічаються з проблемою закупівлі та транспортування рибопосадкового матеріалу. Адже їм приходиться перевозити личинки рослиноїдних риб на великі відстані, що негативно впливає на якість самого рибопосадкового матеріалу, так як при транспортуванні велика його кількість травмується і гине. Фермери, які займаються вирощуванням товарної риби, зустрічаються з багатьма проблемами: це закупівля кормів, їх зберігання, транспортування, а також проведення заходів із профілактики та лікування захворювань риб.

Проте, не дивлячись на всі негаразди, з якими практично щоденно зустрічаються фермерські господарства, можна отримувати значні прибутки та мати високорентабельне фермерське господарство по вирощуванню товарної риби.

Господарство “Короп” – одне з найуспішніших фермерських гос-

подарств із вирощування товарної риби на Львівщині. Бажання бути господарем та мати власні стави, спонукало Стрілецького Олега Івановича створити в 1995 році селянське (фермерське) господарство. Воно має 17 га занедбаних ставів, які 17 років не експлуатувались. Його взято в оренду строком на 25 років; за власні кошти було проведено реконструкцію ставів та закуплено маточне поголів'я риб.

Фермерське господарство “Короп” займається вирощуванням рибопосадкового матеріалу та товарної риби за трилітнім циклом. Основною перевагою є те, що це господарство займається вирощуванням помісного коропа, одержаного від схрещування галіційського та люблінського рамчатого внутрішньопородного типу. Дане покоління коропа швидко росте, добре використовує штучні та природні корми. Фермер дотримується такої технології вирощування риби: щільність посадки: у вирощувальні стави становить 30 тис. екз/га личинок коропа для отримання цьоголіток; у вирощувальні стави II порядку – 5-6 тис. екз. /га річняків коропа для отримання дволіток; у нагульні стави – 900-1200 екз/га коропа (залежно від природної продуктивності ставу) для отримання товарної риби.

Завдяки полікультурі з рослиноідними рибами підвищується рибопродуктивність ставів: у вирощуваних ставах у 2000 р. – на 0,71 ц /га, а у 2001 р. – на 1,4 ц /га (табл. 2).

Таблиця 2 – Структура полікультури у фермерському господарстві “Короп”(2000-2001 рр.)

Види ставів	Рибопродуктивність, ц /га			Рослиноідних у полікультурі, %
	короп	рослиноідні	усього	
2000 р.				
Вирощувальні	13,14	0,71	13,85	5,1
Вирощувальні II порядку	15,60	2,56	18,16	14,1
Нагульні	14,40	0,40	18,40	2,2
2001 р.				
Вирощувальні	10,0	1,40	11,40	12,3
Вирощувальні II порядку	20,0	-	-	-
Нагульні	12,2	-	-	-

Господарство проводить годівлю цьоголіток коропа гранульованим рибним комбікормом (кормовий коефіцієнт 2,5-3); дволіток – на початку сезону (травень-червень) – гранульованим рибним комбікормом, а починаючи з другої декади червня до кінця годівлі – неподрібненим зерном (пшениця, жито, ячмінь, кукурудза); триліток – з перших днів годують зерном.

У господарстві проводять дворазову щоденну годівлю; у вирослих ставах II порядку та нагульних згодовують зернові три рази на тиждень. Норму годівлі визначають за поїданням, але не більше 3-4% від маси риби, а в кінці вегетаційного періоду, коли температура

води понижується, – 1,5-2%. Зерно може лежати у воді до 3-4 днів, і риба постійно має в наявності корм.

Порівняно з іншими господарствами, фермерське господарство “Короп” має незначну площу (лише 17 га), але тут домагаються вирощувати рамчатого коропа масою понад 2 кг. Звичайно, попит на таку рибу підвищений, але не всі магазини, які реалізують живу рибу, забезпечені відповідними басейнами для її утримання. Тому реалізація риби у фермерських господарствах стала не менш проблематичною, ніж її вирощування. Однак фермер знайшов вихід з такої ситуації – він почав реалізувати живу рибу в ресторани, які з великим задоволенням її закуповують.

Зіткнувшись з проблемою транспортування живої риби та враховуючи дороговизну паливно-мастильних матеріалів, фермер самостійно переобладнав власний легковий автомобіль для перевезення невеликої кількості виловленої риби, вмонтувавши в ньому бак з водою та подачею повітря для аерації. Таким чином, він має змогу постачати більший об'єм товарної риби, яка не втрачає товарний вигляд.

Фермерське господарство “Короп” має дещо вищий рівень рибогосподарського виробництва, а відповідно і вищу ефективність використання водних ресурсів (табл. 3). За аналізований період у господарстві “Короп” рибопродуктивність складала 12,7-15,2 ц/га, що на 57% вище, ніж у фермерському господарстві “Аква”, де рибопродуктивність становила 7,3-8,7 ц/га.

Таблиця 3 – Ефективність використання водних ресурсів у фермерських господарствах за 2000-2001 рр.

Показники	“Короп”		“Аква”	
	2000 р.	2001 р.	2000 р.	2001 р.
Обловлена площа, га	11,9	11,9	14,6	14,6
Вилов товарної риби, ц	181,2	151,17	126,6	106
Рибопродуктивність, ц/га	15,2	12,7	8,7	7,3

Аналіз діяльності фермерських господарств показує, що при посадці коропа середньою масою 100-460 г та дотриманні всіх технологічних прийомів можна виростити товарну рибу масою від 1 до 2 кг і більше та забезпечити високу рентабельність виробництва (табл. 4).

Із таблиці видно, що фермерське господарство “Аква” має площу ставів у 2,4 рази більшу, ніж фермерське господарство “Короп”, проте воно реалізувало риби майже на 30-46,4% менше, ніж “Короп”. Прибуток у господарстві “Короп” становив 32,8-46,4 тис. грн, що в 1,9-4,4 рази вище, ніж у “Аква”. Відповідно, і рентабельність у фермерському господарстві “Короп” була вищою.

Таблиця 4 – Основні економічні показники роботи фермерських господарств за 2000-2001 рр.

Показники	“Короп”		“Аква”	
	2000	2001	2000	2001
Загальна площа, га	17	17	40	40
Реалізовано риби, ц	158,6	151,2	85,0	106,0
Собівартість 1 ц риби, грн	433,1	583,8	514,4	472,1
Середня реаліз. ціна 1 ц риби, грн	600	800	602	700
Виручка від реалізації, грн/га	5967,9	7922,7	1279,3	1855,0
Прибуток, тис. грн.	32,8	46,4	7,4	24,0
у тому числі на 1 га ставу, грн.	1929,4	2729,4	185,0	602,5
Рентабельність, %	47,7	52,6	17,0	47,9

Отримані результати дають можливість зробити висновок, що вирощування товарної риби у невеликих фермерських господарствах за умови впровадженні сучасних технологій є справою рентабельною і одним із шляхів ефективного використання ставового фонду в сільській місцевості України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гринжевський М.В., Андрущенко А.І., Третяк О.М., Грициняк І.І.. Основи фермерського рибного господарства. – К.: Світ, 2000. – 340 с.
2. Гринжевський Н.В., Третяк А.М. Некоторые аспекты развития фермерского рыбоводства в Украине. //Проблемы и перспективы развития аквакультуры в России. – Адлер. – 2001. – С. 160-161.
3. Гринжевський М.В., Третяк О.М. Щоб ловилась рибка велика й мала. //Пропозиція. – 2001. – № 4. – С. 26-27.

УДК 504.062:556(477.41/42)

ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ АБОРИГЕННОЇ ІХТІОФАУНИ У ВОДНИХ ОБ'ЄКТАХ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ УКРАЇНИ

Й.В.ГРИБ – Інститут гідробіології НАНУ,
В.В.СОНДАК – Український державний університет водного господарства і природокористування, м.Рівне,
Т.М.КУНЧИК – Волинська обласна інспекція рибоохорони

Західне Полісся України характеризується багатством водно-болотних угідь, значною густотою озерної та річкової мережі. Відповідно, слід було б чекати і високої природної рибопродуктивності водного середовища. Однак дані аналізу вилову риби свідчать про катастрофічну ситуацію, що складається з відновленням колишніх рибних багатств. Дослідження гідроекологічної ситуації в річково – озерній мережі басейну р.Прип'яті вказали на ряд проблем, пов'язаних з господарським освоєнням басейну. Серед них: ліквідація нерестових